

Черкас Т. В. Вопрос репарации культурно-исторических ценностей в двусторонних отношениях Украины и Германии (кон. XX – нач. XXI вв.)

В статье рассматривается вопрос возвращения культурных ценностей, которые были вывезены из территории во время Второй мировой войны. Во время войны немцы из территории Украины вывезли много культурных и исторических ценностей. Когда Германия объединилась, Украина стала независимой, обе страны согласились, что потерянные или незаконно вывезенные культурные ценности, находящиеся на их территориях, будут возвращены владельцу или его правопреемнику, а в случае невозможности их отыскания речь должна идти о равноценном возмещении.

Ключевые слова: Украина, Германия, реституция, культурно-исторические ценности.

Cherkas T. V. Questions of repatriation historical and cultural values in bidirectional relations of Ukraine and Germany (end of XX cent. – begin of XXI)

This article describes issues on returning cultural values back, had been exported from Ukraine at a time of WW II. German troops bring out of Ukraine lot of worth, historical and cultural. When Ukraine become independent, and German united, both countries took a deal to return lost or illegally exported cultural and historical values, located on their territories, to the proper owner or his inheritor. In case of inability to find lost things, there should be a talk about fair compensation.

Keywords: Ukraine Germany restitution cultural historical values

УДК 338.43.02 (477)"199/ 201"

В. М. Пекарчук

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ: ЗМІНИ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У ВИМІРІ ВІДРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КУЛЬТУР ЕТНОМЕНШИН (1990–2000–і роки)

У статті на основі архівних, статистичних матеріалів, аналітичних напрацювань попередників розглянуто місце і роль Міністерства культури і туризму України у процесі відродження і розвитку культури етноменшин протягом 1990 – 2000-х років. Враховувався фактор наступності та перспективності в управлінських компетенціях Міністерства. Значна увага приділена формам співпраці відомства з національно – культурними товариствами, а також діяльності створених громадських рад. Особлива увага приділена з'ясуванню діяльності Міністерства у сфері законотворення, виконання спільних програм, виставки роботи тощо.

Ключові слова: етноменшини, міністерство, уряд, держава, культура, фестиваль, мистецтво, міжкультурний діалог.

З початку незалежності Міністерство культури УРСР вирішувало питання по створенню в областях центрів національних культур, національних закладів культури і мистецтв, фольклорно-етнографічних центрів, етнографічних архівів, організовувало фольклорні експедиції.

На сьогоднішній день ця важлива проблема в Україні перебуває на стадії початкового висвітлення. Мета і завдання цієї розвідки полягають у показі, узагальненні проблем культурної само ідентифікації. Деякі аспекти зазначеної проблеми одержали фрагментарне висвітлення в працях В. Наулка, Я. Калакури, О. Курінного, М. Панчука, В. Котигоренка, Д. Табачника, Г. Москаля, В. Вороніна, Р. Чілачави, Т. Пилипенко. Вони здебільшого присвячені етнонаціональній структурі українського суспільства, сучасному стану етноменшин, політиці в галузі культури, особливостям процесів етнічного відродження. Особливе значення мала розробка українськими вченими концептуальних підходів до аналізу в цілому етнокультури як саморегульованої системи, сфери реалізації людських цінностей, теорії етносу тощо.

В 1990–2000-і роки Міністерством культури створювалися умови для розвитку професійного мистецтва та самодіяльної народної творчості. При державних концертних організаціях відкривались мистецькі колективи етноменшин, театри-студії в місцях їх компактного проживання. Міністерство культури спільно з Спілкою театральних діячів організовувало роботу театру „Дружба” та комісії з питань розвитку драматургії етноменшин. Спільно з Республіканською Радою національних культурних товариств Міністерство культури проводило фестивалі, огляди-конкурси художньої творчості етнічних груп, покази народних обрядів, матеріалів з етнографії і побуту, історичної та культурної спадщини, етносів України. Через Український центр народної творчості здійснювало методичне керівництво гуртками народної творчості, любительськими клубами та об'єднаннями, які працювали при установах культури, виділяло цільові місця для підготовки кадрів творчих та культурно-освітніх працівників з числа представників етносів.

У 1991 р. Міністерство культури УРСР спільно з республіканською Радою національних культурних товариств розробило комплексний план заходів, направлених на задоволення культурних потреб етносів України. Вони випливали з комплексної програми розвитку культур в УРСР у період до 2005 р., затвердженої постановою РМ УРСР (1990 р.), постанови Президії Верховної Ради УРСР (1991 р.) „Про інформацію Комісії ВР УРСР з питань культури та духовного відродження”, „Про стан роботи органів державного управління по створенню умов для розвитку культур національних меншин України”.

Міністерство культури України працювало на основі Положення, затвердженого Президентом України (1995 р.). Його завданнями було: „здійснення гуманної політики у сфері культури і мистецтва як необхідної умови гармонійного духовного розвитку українського народу”, „створення сприятливих умов для збереження етнічної мовної і культурної самобутності та рівноправного розвитку культур національних меншин України” [1, арк.5].

Орган керується Конституцією України, Декларацією про державний суверенітет України, Актом проголошення незалежності України, Декларацією прав національностей України, законами України: „Про культуру”, „Про національні меншини в Україні”, „Про об'єднання громадян”, Рамковою конвенцією про захист національних меншин, Європейською хартією регіональних мов або мов меншин, Конвенцією про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження, створювало сприятливі умови для рівноправного розвитку та активної участі у духовно-культурному житті держави представників різних національностей.

В Україні залучення представників етноменшин до участі в розробці та реалізації етнокультурної політики відбувалося, в основному, через діяльність експертних рад (комісій), що утворювалися при Міністерстві культури і туризму України, а також через впровадження різноманітних програм. При Міністерстві діяла Рада з питань культури національних меншин України. Гостро стояло і питання поліпшення взаємодії міністерства з регіональними громадськими організаціями. Деякі регіони, відповідно набували власного досвіду в питаннях залучення громадян до участі. В 2008 р. у містах Львів, Київ, Житомир, Вінниця було проведено семінар з питань залучення інституцій громадянського суспільства до підтримки культури (наказ Міністра культури і туризму України від 27.11.2008 № 1466/0/16-08). Цей загальнодержавний проект мав на меті презентувати та винести на громадське обговорення нові форми менеджменту в культурі, перевірені практикою західних країн. Організатором проекту виступила Державна агенція промоції культури України, пріоритетом діяльності якої є привернення уваги суспільства до реальної підтримки та розвитку галузі культури через запровадження нових форм менеджменту [2, с.160].

Міністерством приділялася увага такому важливому питанню як поєднання української культури і культури депортованого народу – кримських татар. У цьому плані діяли різні форми співпраці міністерства з Міністерством культури і мистецтв АР Крим, Фондом кримськотатарського мистецтва та етнографії, Асоціацією німців України, Асоціацією кримських караїмів „Кримкарайлар”, Кримським культурно-просвітницьким товариством кримчаків „Кримчахлар”, Республіканською кримськотатарською бібліотекою ім. І. Гаспринського, Кримськотатарським фольклорним ансамблем „Крим”, Державним кримськотатарським хореографічним ансамблем „Хайтарма”, Кримськотатарським академічним музично-драматичним театром та іншими закладами культури і мистецтва Криму. Проводилися фестивалі, конкурси, свята, концерти, дні культури, виставки декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва, тематичні виставки книг, науково-практичні конференції тощо [3, арк.3].

Розвиваючи співпрацю з національно-культурними товариствами, Міністерство надавало їм організаційно-методичне та фінансове сприяння у проведенні культурно-мистецьких та культурологічних акцій. В 2007 і 2008 рр. Рада національних товариств України, Фонд кримськотатарського мистецтва і етнографії, Асоціація німців, Рада німців, Федерація греків, Спілка поляків, Всеукраїнська спілка білорусів, Всеукраїнська молдавська асоціація, Асоціація караїмів, Асоціація корейців, Асоціація грузин „Іберієлі”, Союз гагаузів, Єврейський фонд, Єврейська рада, Рада національних товариств Миколаївської області, Культурно-просвітницький центр кримських татар „Брилик”, Всеукраїнський татарський культурний центр „Туган Тел”, Всеукраїнський національний культурно-просвітницький центр „Русское собрание”, Всеукраїнська спілка „Конгрес ромен України”, Всеукраїнська спілка вірмен, Конгрес національних громад України відповідно одержали 1,5 млн. і 1,3 млн. грн. з Держбюджету.

Міністерство надавало підтримку ініціативам локального, національного та міжнародного масштабу в різних регіонах країни, націленим на сприяння розвитку традицій і культури етносів України. Орган орієнтувався на підвищення міжкультурної компетенції етносів шляхом розвитку усвідомлення культур, їх вираження та на розробку дієвих механізмів співпраці державного, громадського та приватного секторів.

Для забезпечення культурних потреб етноменшин реалізовувалась урядова бюджетна програма „Заходи з відтворення культури національних меншин”. Щороку на фінансування цієї програми з державного бюджету виділялося кілька мільйонів гривень, чого, звичайно, недостатньо, але це дозволяло фінансово підтримати основні фестивалі та свята національних культур різних етносів України.

Піклуючись про збереження культурних традицій і надбань етносів, що проживали в Україні, міністерство всіляко сприяло відзначенню ними днів своєї національної культури, пам'ятних дат, релігійних та обрядових свят тощо. В 2001 р. з його ініціативи було проведено міжнародний семінар з питань створення програми розвитку культурного партнерства державних установ і закладів культури з недержавними організаціями „Культура етносів України та української діаспори як складова української культури”. У семінарі взяли участь керівники громадських організацій національних меншин із більшості регіонів України, працівники зацікавлених міністерств і відомств, представники управлінь культури облдержадміністрацій. За результатами семінару вироблено ряд методичних матеріалів з даної проблематики [4, с.62].

У 2001 р. в структурі Мінкультури було створено управління культури етносів України та української діаспори, до кола завдань якого входило сприяння розвитку культур етноменшин України, практичне втілення етнокультурної політики України, збереження багатющої палітри мов, традицій, звичаїв, фольклору етнічних меншин як невід'ємної складової культури українського народу. При Міністерстві культури також діяв дорадчий орган – Рада з питань культури національних меншин.

Міністерство долучалося до законотворчої роботи. Лише в 2010 р. відомство на розгляд Верховної Ради України внесло законопроекти, які стосувалися внесення змін до чинного законодавства у сфері меншин,

зокрема Законів України „Про Концепцію державної етнонаціональної політики України”, „Про внесення змін до Закону України „Про свободу совісті та релігійні організації”, розпорядження Кабінету Міністрів України „Про схвалення Концепції Державної цільової програми облаштування депортованих кримських татар та осіб інших національностей, які повернулися в Україну, їх адаптації та інтеграції в українське суспільство на період до 2015 року” та інші [5, арк.8].

Міністерство культури України виступало співвиконавцем міжвідомчого Плану заходів щодо протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації в українському суспільстві на 2010 – 2012 роки, а також Плану заходів щодо інтеграції осіб, яким надано статус біженця, в українське суспільство на період до 2012 року. У цій роботі Міністерство взаємодіяло з Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців.

В 2011 р. за підтримки Міністерства Рада національних товариств провела Всеукраїнську виставку образотворчого мистецтва етносів України „Vivat, Україно!” (до 20-річчя незалежності України), Всеукраїнську конференцію національних меншин „Ми – українці”, Конгрес національних громад України провів культурно-мистецьку акцію „Дитячий табір”, „Джерела толерантності”, „Асоціація німців України провела Всеукраїнський дитячий форум „Співдружність”, „Єврейський форум України проявив Міжнародний театральний фестиваль „Мандруючі зірки”, присвячений творчості Шолом-Алейхема. Іншими національно-культурними товариствами були проведені: II Міжнародний поетичний фестиваль „MERIDIAN CZERNOWITZ”, Всеукраїнський фестиваль грецької культури „Мега Йорти”, Всеукраїнський фестиваль корейської культури „Кореяда”, культурно-мистецька акція „Грузинська народна творчість в Україні”.

Міністерство активно співпрацювало з недержавними організаціями меншин України. На постійній основі надавалася організаційно-методична та фінансова підтримка ініціативам національно-культурних товариств культурно-мистецького, освітнього та науково-практичного спрямування, локального, національного та міжнародного масштабу в різних регіонах України.

Концепція розвитку культур етноменшин (1995 р.) передбачила ряд змін у підготовці кадрів для задоволення потреб етноменшин. Зокрема, перегляд програм ВНЗ та врахування духовних потреб етносів і особливостей етнокультурної ситуації в Україні; продовження практики створення спеціалізованих груп, а також системи перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів в галузі культури та мистецтва етноменшин; забезпечення обміну студентами й аспірантами навчальних закладів України з відповідними навчальними закладами етнічних Батьківщин етноменшин; організацію наукових досліджень з проблем культур меншин, соціокультурної ситуації в місцях їхнього компактного проживання; забезпечення формування комп'ютерного банку даних з питань етнокультурного розвитку України [6, арк.71].

Пріоритетними напрямками концепції реалізація державної політики в сфері відродження звичаїв і традицій національних меншин України, всебічний розвиток їхньої самодіяльного та професійного мистецтва, створення умов для підготовки творчої інтелігенції, а також збереження і охорона пам'яток культури, здійснення фундаментальних досліджень у галузі теорії та історії культур етносів України” [6, арк.71].

Міністерством культури виділялись кошти на популяризацію художньої творчості етноменшин, головним напрямком якої проведення гастролів театрів та концертних колективів. В 1992 р. ним було профінансовано фестиваль „Березіль-93”, „Інтертеатр”, Міжнародний музичний фестиваль; пропаганда творчих здобутків Кримськотатарського театру, Київського єврейського театру „Мазлтов”, угорського театру в Берегово; фестиваль професійних художніх колективів етносів; створення Центрів польської музичної культури [7, арк. 79-84].

У 1992 р. Міністерство розпочало підготовку кадрів для професійних театрів. Міністерство культури доручило Київському державному інституту театрального мистецтва провести перший набір студентів на єврейський акторський курс. В 1993 р. на клопотання Міністерства культури АР Крим було відкрите театральне відділення в Кримському училищі культури, яке в 1995 р. випустило групу із спеціальності „Акторське мистецтво”. До того ж 40% учнів навчального закладу складали кримські татари.

На виконання „Комплексних заходів щодо розвитку культур національних меншин України на період до 2005 року” (2002 р.), Міністерством було розроблено широкомасштабний довгостроковий культурно-мистецький проект „Україна – відкритий світ”, у рамках якого лише в 2003 р. було проведено ряд заходів – культурологічних, інформаційних, культурно-мистецьких. Серед них: „круглий стіл” „Проблеми правової інтеграції депортованих” (Київ); науково-практичний семінар з питань культури кримських караїмів і кримчаків (Бахчисарай); семінар „Проблеми історії та культури кримських караїмів і кримчаків” (Бахчисарай); культурно-інформаційний проект „Культура етносів України” (Київ); Всеукраїнський пленер живописців та різьбярів по дереву „Синьогори – 2003” (Чернівецька обл.); Всеукраїнський форум національних культур (Київ); культурно-мистецька акція „Скарби слов'янського світу” до Дня слов'янської писемності і культури (Київ); культурно-мистецька акція „Київ золотoverхий єднає...” (Київ); Дні кримськотатарської культури (Київ); Всеукраїнська фотовиставка „Етнічне розмаїття України” (Київ).

Значно активізувалася робота в регіонах. При організаційно-методичній та фінансовій підтримці Міністерства відбулася низка національно-культурних свят та фестивалів: „Сім культур” – у Хмельницькій, „Дружба” – у Миколаївській, Міжнародний фестиваль етнічних театрів „Етно-діа-сфера” – у Закарпатській, новорічно-різдвяне свято „А вже зірда ясна...” – у Чернівецькій, Всеукраїнський фестиваль національних культур „Ми – українські” – у Запорізькій областях та ін. [8, с.38 - 39].

Міністерством культури з іншими центральними органами виконавчої влади реалізовувався міжвідомчий План заходів з протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації в українському суспільстві на 2010–2012 роки. На його виконання здійснювалося ряд заходів, спрямованих на реалізацію завдань щодо забезпечення суспільної стабільності та міжетнічної злагоди в українському суспільстві, задоволення етнокультурних потреб етнічних спільнот, активізації їхньої участі в соціальному-економічному, політичному та

духовно-культурному житті суспільства, запобігання будь-яким проявам нетерпимості або упередженого ставлення до осіб з огляду на їхню етнічну приналежність. Зокрема, в 2011 р. було проведено культурно-мистецьку акцію „Дитячий табір „Джерела толерантності” у Закарпатській області; культурно-освітню акцію для дітей депортованих народів Криму „Радість відродження”; організовано Молодіжний форум „Ксенофобія – етнотолерантність, як формат комунікації сучасної молоді” тощо [9, арк.15].

Міністерство мало обмежені фінансові ресурси для підтримки культурно-мистецьких проєктів. Причому обсяги з року в рік зменшувалися. Якщо в 2008 р. відомством виділялося на підтримку культур етноменшин 1,5 млн. грн., то в 2009 р. використано було в десять разів менше (150 тис. грн.). Міністерство зверталось до пошуку нових форматів співпраці з метою використання креативних можливостей творчого сектору та вивчення можливих шляхів міжсекторального партнерства. Лише упродовж 2010 р. Міністерство культури надало фінансово-організаційну підтримку підготовці та проведенню 26 культурно-мистецьких заходів національних меншин, зокрема, Всеукраїнському фестивалю культур національних меншин „Таврійська родина”, Всеукраїнському фестивалю національних культур південного регіону України „Дружба”, Культурно-мистецькій акції з підтримки культури етносів, які не мали своєї історичної батьківщини та малочисельних народів Криму. За підтримки держави відбувся Всеукраїнський форум національних культур „Україна: мистецьке розмаїття та діалог культур”, в рамках якого відбулася низка масштабних акцій з різних видів мистецтва.

Відділ з питань культури етносів України Міністерства співпрацював з Радою представників громадських організацій національних меншин при Президентові України, Всеукраїнською федерацією польських організацій в Україні, Всеукраїнською радою національних товариств, грецьким центром культури „Зорбас”, Всеукраїнським російським товариством „Русское собрание”, Миколаївською обласною радою громадських організацій національних меншин, Закарпатським обласним центром національних культур, центром німецької культури „Дойче квеле” та ін.

В цілому продуктивні рішення ухвалювалися на широкоформатних нарадах Міністерства присвячених розвитку культури етноменшин. В 2009 р. було проведено кілька таких нарад за участю громадських організацій, експертів, науковців, представників місцевих органів влади, дипломатів. На одній з них – „Україна. Європа. Культурне розмаїття” – презентувалося обговорення концепції Всеукраїнського форуму національних культур „Україна: мистецьке розмаїття та діалог культур” [10, арк.9].

Міністерство великої уваги надавало розвитку пам’ятко-охоронної галузі. Створено Державну службу охорони культурної спадщини. Спільно з Міністерством культури і мистецтв АР Крим розв’язувало соціально-економічні та культурно-освітні проблеми, пов’язані створенням належних умов для духовного відродження, розвитку і взаємозбагачення культур на півострові. Відомства співпрацювали з Фондом кримськотатарського мистецтва та етнографії, Асоціацією німців України, Асоціацією кримських караїмів „Кримкарайлар”, Кримським культурно-просвітницьким товариством кримчаків „Кримчахлар”, Республіканською кримськотатарською бібліотекою ім. І. Гаспринського, Кримськотатарським фольклорним ансамблем „Крим”, Державним кримськотатарським хореографічним ансамблем „Хайтарма”. В 2008 р. за їх часткового фінансового сприяння (перераховано 150 тис. грн.) було проведено молодіжне кримськотатарське свято „Хидирлез”, фестиваль української і тюркської культури „Калос лимен Акмечет”, молодіжне кримськотатарське свято „Дервіза”, етнографічне кримськотатарське свято „Хидирлез”, свято культури німців України та Всеукраїнський фестиваль німецької культури.

Міністерство сприяло проведенню заходів, приурочених пам’ятним датам, які мали важливе значення. Лише протягом 2004–2011 рр. під його патронатом пройшли: Всеукраїнський фестиваль ромської культури (Біла Церква, Київська область, 2004 р.), Всеукраїнська культурно-мистецька акція „Рома України”, Ромський театральний проєкт у регіонах України „Ми – цигани”, Культурологічна акція до дня голокосту ромів (2007 р.), Всеукраїнська циганознавча науково-практична конференція „Роми України: із минулого у майбутнє” (2008 р.), концерт, присвячений Міжнародному дню жертв голокосту ромів (Київ, 2011 р.) [11, арк.5].

З метою створення належних умов для охорони та збереження нематеріальної культури було створено відповідну нормативно-правову базу. Міністерство культури затвердило Примірне положення про обласний центр народної творчості та культурно-освітньої роботи. Під контролем Міністерства відбувалося переміщення культурних цінностей етноменшин. З цією метою, відомством організовувалися і проводились науково-практичні конференції, семінари з проблем культурних цінностей. В 2008 р. за сприяння Міністерства до Бахчисарайського державного історико-культурного заповідника було повернуто близько 30 кримськотатарських стародруків з Львівського музею історії релігії.

Дні культури проводились відповідно доручення уряду. Міністерство культури готувало відповідний Наказ, яким затверджувався склад оргкомітету та призначалися відповідальні органи, на які покладались ті чи інші культурно-мистецькі заходи [12, арк.42].

Згідно із затвердженням у 1991 р. Міністерством культури УРСР Положенням проводився Республіканський фестиваль народної творчості „Всі ми діти твої, Україно”. Фестиваль своїм завданням мав сприяти засвоєнню етносами України багатств духовної і матеріальної культури, формуванню і задоволення їх культурних запитів. Програма заходу, що відбувався в 1991 р., включала: свято грузинської, татарської культур; свято творчості народів Криму; свято угорської народної творчості; свято українсько-польсько-єврейської культури; фестиваль „Болгарське літо, Свято греків Приазов’я”, „Мега юрти”, „Свято німецької культури” тощо [13, арк.75 – 76]. На поч. 1990-х років Міністерство культури розв’язувало проблеми культури етноменшин через культурно-освітній центр „Дружба”. В рамках його діяльності Міністерство культури спільно з національно-культурними. Відповідно до програми якого в м. Дружба (Сумщина) відбулися фестиваль російської і білоруської культур; фольклорні свята „Біля криниці дружби” (Луганщина); Міжнародне свято

„Слов'янське коло” (Хмельниччина); свято народної творчості „Барви таврійського краю” (Херсонщина). У фестивалі в цілому брало участь близько 40 російських самодіяльних колективів [14, арк.66]. В 1991 р. культурно-освітній центр „Дружба” спільно з Українським республіканським товариством російської культури „Русь” провели свято російської культури, в якому взяли участь народні митці з Москви, Пензи, Пермі, Уфи, Краснодарського краю, цикл літературно-мистецьких вечорів. Помітну роль серед росіян України відігравало Українське республіканське товариство російської культури „Русь” (створене 1990 р.), яке об'єднало Київське, Харківське, Одеське, Львівське, Тернопільське, Закарпатське товариства російської культури та Пушкінські товариства Києва і Запоріжжя. Товариство „Русь” спільно з центром „Дружба” лише в 1991 р. провели близько десятка заходів. Товариство долучало до різного роду культурних акцій близько 40 колективів, серед них: фольклорний ансамбль з с. Золотоусівка Волноваського району Донецчини; етнографічний хор російських старообрядців Перевальського району Луганщини; фольклорний ансамбль „Русские посиделки” Ізмайльського району Одещини [14, арк.66].

Перший Всеукраїнський фестиваль народної творчості „Всі ми діти твої, Україно!” що проходив протягом 1991–1993 рр. включав свята етнічних культур в Криму, Одеській, Закарпатській, Донецькій, Луганській, Вінницькій, Кіровоградській областях, Києві. Фестиваль значною мірою сприяв національно-культурному відродженню, активізував роботу національно-культурних товариств. Фестиваль передбачав заключний етап заходів, який проводився в Києві, за участю лауреатів обласних фестивалів 23 художніх аматорських колективів, 40 народних майстрів, вчених, мистецтвознавців [15, арк.48].

Завданням Другого Всеукраїнського фестивалю народної творчості „Всі ми діти твої, Україно!” були: підтримка демократичних громадських ініціатив, спрямованих на відродження і розвиток культур етноменшин; створення умов для розвитку культур етноспільнот; активізація діяльності, оновлення і вдосконалення форм та методів роботи органів і установ культури в питаннях збереження та розвитку культури етноменшин; проведення міжнародних, всеукраїнських культурно-мистецьких акцій за участю творчих колективів меншин.

Лише в 2008 р. Міністерство культури і туризму спільно з національно-культурними товариствами долучалося до проведення Форуму національних культур „Всі ми діти твої, Україно”, Міжнародного етнографічного фестивалю „Краї збирають друзів”, Міжнародного фестивалю театрів національних меншин України та Карпатського Євро регіону „Етно-діа-сфера”, науково-практичної конференції до Дня слов'янської писемності та культури „Українська книга у перекладах мовами національних меншин”, Всеукраїнської виставки ремесел „Розмаїття давнини” (вироби народних майстрів – представників етносів України), II мистецького фестивалю „Відчуй смак рідної мови” в рамках Міжнародного фестивалю мов „Екологія спілкування”, Літературно-мистецької акції „Тарас Шевченко у світовій літературі” (поезія Т.Г. Шевченка мовами національних меншин України), Всеукраїнської циганознавчої науково-практичної конференції „Роми України: із минулого в майбутнє”, Кримськотатарських свят „Хидирлез та „Дервіза”, Всеукраїнського фестивалю німецької культури, Всеукраїнського фестивалю творчих родин національних меншин, присвяченого Дню Незалежності України, X Всеукраїнського фестивалю єврейських театрів „Мандруючі зірки”, присвяченого творчості класика української єврейської літератури Шолом-Алейхема, Всеукраїнського фестивалю національних культур „Дружба”, Всеукраїнського пленеру майстрів декоративно-ужиткового мистецтва з числа представників національних меншин „Синьогори”, Міжнародного конкурсу-фестивалю дитячої та юнацької творчості „Всі ми діти твої, Україно”, IX Міжнародного ромського фестивалю „Амала–2008, семінару-практикуму „Народні пісні та фольклор – основне джерело творчості самодіяльних колективів громадських організацій білорусів України”, фестивалю культури народів кавказького регіону „Мир Кавказу”, культурологічно-мистецької акції „Радість відродження” (для дітей депортованих народів Криму), дитячого табору „Джерела толерантності” тощо [16, арк.3].

В 2013 р. Темою фестивалю була дитяча творчість. Виступали такі колективи: „Наша файта” (Закарпаття – народні словацькі танці), „Біла птаха” (Донецчина – грецьке танцювальне мистецтво), „Мостиські соловейки” (Львівщина – польські народні пісні), „Житанес” (Харків – циганські танці та спів), „Щасливе дитинство” (Київ – дитячо-юнацька хореографічна студія ім. М. Коломійця) [17].

Отже, в діяльності Міністерства культури і мистецтв України проблема розвитку культури етноменшин була однією з визначальних у переліку функціональних компетенцій. Протягом досліджуваних років удосконалювалися управлінські засади цього процесу. Левову частку зусиль у своїй роботі відомство спрямовувало на вироблення рекомендацій стосовно проведення культурних заходів, діяльності національно-культурних товариств. Регулярно розширювалися міжнародні контакти з зарубіжними урядовими і неурядовими організаціями, Міністерство втілювало низку проектів, програм, які були важливі та ефективні для організації культури етноменшин.

Джерела та література

1. ЦДАВО України. – Листування з Кабінетом Міністрів України 2 листопада – 29 грудня 1995 р. – Ф.5116. – Оп.19. – Спр.3308. – 221 арк.
2. Берегова О.М. Культура та комунікація: дискурс культуротворення в Україні у XXI столітті / О. Берегова. – К.: Інститут культурології АМУ, 2009. – 182 с.
3. Поточний архів міністерства культури України – Листування №14 (96–98). – Ф. – Спр.3. – Арк.3. (2009 р.).
4. Сприяння поширенню толерантності у поліетнічному суспільстві / О. Майборода, Р. Чілачава, Т. Пилипенко та ін. – К.: Фонд „Європа XXI”, 2002. – 312 с.
5. Поточний архів міністерства культури України – Листування № 10 (1616–17-1). – Ф. – Спр.3. – Арк.8. (2009).
6. ЦДАВО Укр. – Листування з Кабінетом Міністрів України. 03–31 травня. – Ф.5116. – Оп.19. – Спр.3304. – 237 арк.
7. ЦДАВО Укр. – Листування з республіканськими, обласними установами та громадськими організаціями з питань національної політики 26 травня 1992 – 6 серпня 1992. – Ф.2. – Оп.15. – Спр.3028. – 168 арк.

8. Про підсумки діяльності Міністерства культури і мистецтв України у 2003 році (оглядово аналітична довідка). – К., 2004. – 96 с.
9. Поточний архів міністерства культури України – Листування №12 (510–545). – Ф. – Спр.24. – Арк.15. (2011).
10. Поточний архів міністерства культури України – Листування №14 (983–1063). – Ф. – Спр.19. – Арк.9. (2009).
11. Поточний архів міністерства культури України – Листування №13 (706–897). – Ф. – Спр.27. – Арк.5. (2011).
12. ЦДАВО України. – Накази Міністерства з основної діяльності №104–170. 3 травня – 4 червня 1993 р. – Ф.5116. – Оп.19. – Спр.3209. – 197 арк.
13. ЦДАВО України. – Протокол №1. – Ф.5116. – Оп.19. – Спр.3142. – 294 арк.
14. ЦДАВО України. – Листування з Верховною Радою України з основних питань діяльності Міністерства. 18 січня – 30 грудня 1991 р. – Ф.5116. – Оп.19. – Спр.3128. – 283 арк.
15. Накази Міністерства з основної діяльності №40–103. 1 березня – 30 квітня 1993 р.
16. Поточний архів міністерства культури України – Листування №14 (983–1063). – Ф. – Спр.19. – Арк.3. (2009)
17. Всеукраїнський фестиваль дитячої творчості етносів України „Всі ми діти твої, Україно!” // <http://www.univer.tv/tips/interesting/vseukra-nskiy-festival-dityacho-tvorchoost-etnos-v-ukra-ni-vs-mi-d-ti-tvo-ukra-no/>

Пекарчук В. М. Министерство культуры и туризма Украины: изменения функциональных компетенций в измерении возрождения и развития культур этнических меньшинств (1990–2000-е годы)

В статье на основе архивных, статистических материалов, аналитических наработок предшественников рассмотрены место и роль Министерства культуры и туризма Украины в процессе возрождения и развития культуры этнических меньшинств в течение 1990–2000-х годов. Учитывался фактор преемственности и перспективности в управленческих компетенциях Министерства. Значительное внимание уделено формам сотрудничества ведомства с национально-культурными обществами, а также деятельности созданных общественных советов.

Особое внимание уделено выяснению деятельности Министерства в сфере законотворчества, выполнения совместных программ, выставочных работ и т.д.

Ключевые слова: этнические меньшинства, министерство, правительство, государство, культура, фестиваль, искусство, межкультурный диалог.

Pekarchuk V. M. Ministry of Culture and Tourism of Ukraine: changes in the functional competence in measuring the revival and development of ethnic minority cultures (1990–2000-ies)

On the basis of archival, statistical materials, analytical inputs predecessors considered the place and role of the Ministry of Culture of Ukraine and in the revival and development of ethnic minority cultures within 1990 - 2000 - ies. We considered the prospect of continuity and competence in the management of the Ministry. Considerable attention is given to forms of cooperation with the national authorities - cultural societies, as well as activities of public councils created. Particular attention is given to explaining the activities of the Ministry in the field of legislation, the implementation of joint program, exhibition of works etc.

Keywords: ethnic minorities, the ministry, the government, the state, culture, festival, art and intercultural dialogue.

УДК 93/94:004.588/342.951:351.82

Р. Я. Ріжняк

РОЗВИТОК ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ В КІНЦІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті досліджується розвиток нормативно-правового забезпечення комп'ютеризації навчання у вищих навчальних закладах України та дистанційного навчання у вишах нашої країни. Робиться висновок, що створення такої нормативно-правової бази проведене у два основні етапи: на першому етапі прийняті нормативно-правові акти щодо розв'язання стратегічних проблем інформатизації українського суспільства; на другому – створені правові передумови розвитку науково-методичного, змістовного, кадрового та матеріально-технічного забезпечення комп'ютеризації навчального процесу та дистанційного навчання.

Ключові слова: розвиток нормативно-правового забезпечення, вищий навчальний заклад України, комп'ютеризація навчання, дистанційне навчання.

Впровадження інформатики у вищій школі України характеризується сукупністю взаємопов'язаних факторів та подій, спрямованих на створення умов для задоволення інформаційних потреб усіх учасників навчально-виховного або науково-дослідного процесу. Складовими частинами впровадження інформатики у вищу освіту є: інформатизація навчального процесу, управління вишів, науково-дослідної роботи, моніторингу якості освіти у вищій школі та інші складники. Інформатизація навчального процесу у свою чергу характеризується комп'ютеризацією навчання, розвитком нових різновидностей організації навчання (дистанційне, екстернатне за формою, автоматизоване за способом), використання автоматизованих форм контролю навчальних досягнень студентів. Дослідження розвитку правового забезпечення інформатизації навчання є важливим аспектом вивчення історії впровадження інформатики у вищу освіту нашої держави. Результати такого дослідження можуть розкрити зміст діяльності органів державної влади з питань сприяння розвитку перспективних форм організації навчального процесу у вишах нашої держави,